

Blog knjižnice Inštituta za novejšo zgodovino (INZ)

Knjižnica INZ Vam tukaj nudi podrobnejši pregled nad dogodki povezanimi s knjižnico in predstavitev nekaterih naših knjig.

torek, 10. avgust 2010

Željko Oset

Kranjc Marijan F. in Štampfl Janko: Malgaj Franjo, Vojni spomini 1914-1919. Maribor 2009, 272 str.

V obravnavani objavi Malgajevih spominov je Marijan F. Kranjc v uvodni študiji na kratko predstavil Malgajevo življenje, prostor in čas. Pri pripravi spominov je kot tehnični urednik sodeloval Malgajev pranečak Janko Štampfl. Objava vira je sestavljena iz štirih sklopov: uvodne študije, prepisa dnevnika, objave »Malgajevih drobnarij« in sklopa, v katerem so priloge s slikam in navedbo uporabljene literature in virov. Z objavo Malgajevih spominov sta Kranjc in Štampfl želela vzpodbuditi raziskave o prvi svetovni vojni in predvsem po njej pri »boju« za meje, tako za zeleno mizo, kot na terenu v obliki izvršenih dejstev. Pri slednjem ni mogoče prezreti pomena in vloge, ki jo je imel Franjo Malgaj. Problematika meje na Koroškem je imela neverjeten pomen, saj bežno listanje po avstrijskih časopisih leta 1919 kaže, da je bilo dogajanje na Koroškem stalna rubrika z obsežnimi poročili, mnenji in pričakovanji. V uvodni študiji je bežno predstavljen metodološki pristop za objavo gradiva ter očrtan pristop sledenja avtentičnosti zapisa, ki odražajo Malgajevo intelektualno prtljago.

V uvodni študiji je nekaj napak[3] in nedoslednosti.[4] Zelo pohvalno je arhivsko delo tako v Vojaškem arhivu na Dunaju kot Vojnem arhivu v Beogradu. Avtor ugotavlja, da vedenje o Malgaju bazira na pričevanju sodobnikov in znancev, ne pa na sorodnikih, ki so hranili zapise in dnevnike. Ob tem avtor predstavi zanimivo tezo, da je Malgaj storil samomor, kar konfrontira s pripovedjo Malgajevega osebnega kurirja, ki je trdil, da se je Malgaju pripetila nesreča. Poleg omenjenega si je avtor problemsko zastavil vprašanje o Malgajevem nazivu v avstro-ogrski vojski ter morebitni naziv v slovenski vojski (morebiten naziv stotnik?), s čimer je podal predloge za nadaljnje raziskave.

Objava kljub vsem pomanjkljivostim predstavlja premik pri poznavanju Franja Malgaja, borca za severno mejo. Predstavlja osnovo za nadaljnje raziskave, predvsem za Malgajevo vlogo v spopadu na Koroškem in mentaliteto vojskujočih v Veliki vojni (občutenj posameznika z gledišča psihične in fizične izčrpanosti, razčlovečenja vojakov oziroma mehanizacije ubijanja). Travme vojakov, v tem primeru Franja Malgaja, se odražajo v prostodušnih zapisih o smrti in o brezimnih žrtvah topništva. V predstavljeni publikaciji je smiselno rekonstruirano Malgajevo življenje za obdobje 1917-1918. Kljub temu velja opozoriti, da bi Malgajev vpis na Pravno fakulteto Karl-Francove univerze v Gradcu bilo možno preveriti v knjigi imatrikulirancev, saj je moral vsak, ki je študiral, ob prvem vpisu na visokošolski študij vpisati v matriko,[5] kar je možno preveriti v arhivu omenjene univerze. Tako kot na vseh raziskovalnih področjih, je zgodovinar odvisen od virov v najširšem pomenu, ki predstavljajo Arhimedovo točko za postavljanje zgodbe-interpretacijo preteklosti. V tem primeru, kot je avtor poudaril, bi bilo za nove, prelomne vesti o Malgaju potrebno izvesti obsežno raziskavo na Koroškem ali pa upati na naključno najdbo gradiva zavednega raziskovalca ali intelektualca. Interpretacije so namreč začasno stanje, intelektualna prtljaga breme, ne sme pa biti ovira. Zato je vedno in povsod potrebna stroga kritičnost, zahtevno vrednotenje in navajanje spoznanj drugih; omenjeni nastavki predstavljajo gibalo napredka in razvoja stroke, s čimer si je težko pridobiti priljubljenost, zagotovo pa (samo)spoštovanje. Sokrat je rekel, da ne piše, ker se knjige same ne morejo braniti. Danes so, zaradi

diferenciranosti in specializiranosti znanja ter delitvi sredstev glede na merjene rezultate, objave življenjskega pomena. Zaradi tega bi veljalo reči, knjigo je potrebno jasno in korektno izdelati, pred tiskom pa celostno in celovito pregledati.

N.B. O »vikend zgodovinarjih«, [6] kot so označeni v predgovoru. Zgodovinarji se med sabo ne ločijo po času ukvarjanja z zgodovino (v najširšem pomenu), ampak po kakovosti opravljenih raziskav, uporabi aparata, strasti in intelektualni prtljagi, kar ustvarja polifonijo historičnih interpretacij.

[1] Oto Luthar: Rojstvo nacionalne zgodovine. V: Zgodovina historične misli: od Homerja do začetka 21. stoletja. Ljubljana 2006, str. 500-503.

[2] Franc Kos: Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku, knj. 1. Ljubljana 1902, str. III. Prim. Štih Peter: Pomen avstrijskih univerz za začetke slovenskega znanstvenega zgodovinopisja. V: Kronika : 2009, 57, str. 213-220.

[3] Na strani 15 je zapisano, da se je sestra Amalija poročila leta 1927, na naslednji strani pa leta 1917. Napake so tudi v nadaljnjem tekstu: na strani 18 je zapisano, da se je Malgaj v Pazinu naučil italijansko, na strani 20 pa je ta trditev zanikana; v opombi 166 je napačno predstavljena zrinjsko-frankopanska zarota; prevod kratice K.u.K., ustaljen prevod kratice v zgodovinopisju je c.kr.; v opombi 185 o današnjem imenu trga Svetega Jurija - od leta 1990 je naselje mesto Šentjur in ne Šentjurij.

[4] Nedosledna zasnova rodbinskega debla, ob tem velja opozoriti, da so sorodniki vsi in ne samo tisti, ki obdržijo priimek. »Država SHS ni podpisala krivične mirovne pogodbe z Italijo«- v zgodovinopisju je ustaljen izraz Kraljevina SHS; mirovna pogodba je bila podpisana 28. 6. 1919 - takrat je bila podpisana mirovna pogodba z Nemčijo, z ostalimi državami Centralnih sil kasneje, kar je za Slovence in Kraljevino SHS zelo pomembno dejstvo. V opombi 90 na strani 85 manjka navedba strani.

[5] Prim. Alojz Cindrič: Socialno-gmotne razmere študentov s Kranjske na dunajski univerzi 1848-1918. V: Knafljeva ustanova na Dunaju 1676-2006, Ljubljana-Dunaj 2006, str. 78-79.

[6] Marijan F. Kranjc: Vojni spomini 1914-1919. Maribor 2009, str. 8.

Avtor Knjižnica Inštituta za novejšo zgodovino ob 11:53